

GƏNC SAĞICININ MÜVƏFFƏQİYYƏTİ

Eyyub BƏŞİROV,

biologiya elmləri namizədi.

Salyan rayonunun M.B.Qasimov adına camışçılıq sovxozu respublikada ixtisaslaşdırılmış ən iri camışçılıq təsərrüfatıdır. Sovxozun iqtisadiyyatında camışçılıq başlıca mühüm yer tutur. Sovxozda hazırda 2922 baş camış vardır ki, onlardan da 1045 başı ana camışdır. Sovxozda süd-əmtə camışçılıq ferması məhsuldarlığına və gəlirinə görə xüsusi ilə fərqlənir.

Sovxozun mütəxəssis və mexanizator kadrlarla möhkəmlənməsi, qabaqcıl təcrübənin və elmin nailiyyətlərinin təsərrüfatda tətbiq edilməsi məhsuldarlığın artırılmasına və məhsulun maya dəyərinin aşağı düşməsinə səbəb olmuşdur.

Son beş ildə süd istehsalı xeyli artmışdır. Belə ki, 1964-cü ildə 959 ton 392 kiloqram, 1965-ci ildə 1169 ton 986 kiloqram, 1966-cı ildə 1585 ton 849 kiloqram və 1967-ci ilin 8 ayı ərzində 900 ton 894 kiloqram süd istehsal olmuşdur. Hər camışdan süd sağımı 1398 kiloqramdan 1522 kiloqrama qalxmışdır. Sağlam südün yağlılığı 9-10% olmuşdur. Sovxozda camışların damazlıq keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına xüsusi fikir verilir. Mal-qaranın saxlanması bacarıqlı əllərə tapşırılmışdır.

Biz indi M.B.Qasimov adına camışçılıq sovxozunun adlı-sanlı gənc sağıcısı Əsədova Rəhilə Xıdır qızının iş təcrübəsindən və əldə etdiyi nailiyyətlərdən danışacağıq.

Rəhilə Xıdır qızı natamam orta məktəbi bitirdikdən sonra 1957-ci ildə komсомol putyovkası ilə fermaya sağıcılığa gəlmişdir. O, ilk dəfə sovxozun qabaqcıl sağıcısı Nağıyeva Nazxanımdan camış sağmağı, ona qulluq etməyi öyrənmişdir. Rəhilə Əsədova respublikamızın qabaqcıl təsərrüfatlarında olmuş, qabaqcıl sağıcıların iş təcrübəsindən öyrənmiş, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Bəsti Fətullayeva və Səfurə Abdullayeva ilə görüşmüş və onların iş təcrübəsini öyrənmişdir. Rəhilə Əsədova qabaqcıl sağıcıların iş təcrübəsini qəzet və jurnallarda oxumuş və cəsarətlə təsərrüfata tətbiq etmişdir. Rəhilə belə qərara gəlmişdir ki, çox və yüksək məhsul götürmək ancaq sağıcının özündən asılı olan işdir. Süd sağımını artıran əsas şərtlərdən biri mal-qaranın cinsini yaxşılaşdırması, süni mayalanmanın tətbiqi və heyvanlara bioloji qiymətli bol yem vermək və bacarıqlı, sağım tətbiq etməklə əldə etmək mümkündür. Rəhilə öz sələflərinin iş təcrübəsini cəsarətlə tətbiq

etməklə süd sağımını ilbəil artırmışdır. O, qulluq etdiyi 21 camışın hər birindən orta hesabla 1963-cü ildə 1800 kiloqram plana qarşı 2108 kiloqram, 1966-cı ildə 21 baş camışdan cəmi 64 ton 424 kiloqram, yaxud hər camışdan 3058 kiloqram süd sağmışdır.

Rəhilə Əsədova öz iş metodunu daim təkmilləşdirmiş, camışların fərdi təbiətilə daha yaxından tanış olmuş və hər camışın süd vermə imkanlarını müəyyən etmişdir. Buna görə keçən il xidmət etdiyi 21 baş camışın hər birindən 1700 kiloqram plana qarşı öz öhdəçiliyini 3058 kiloqram süd sağmaqla yerinə yetirmişdir.

Rəhilə Əsədova xidmət etdiyi camışların yemlənməsinə, sağılmasına və gündəlik iş qaydasına xüsusi fikir verir. O, təcrübəsində müəyyən etmişdir ki, rejimin pozulması camışların südünün azalmasının əsas səbəblərindən biridir. Camışların yemlənməsində, sağılmasında növbə ardıcılığının pozulması da süd məhsuldarlığını azaldır. Ona görə Rəhilə camışların sağılması və yemlənməsindəki, sıra ilə olan ardıcılığı gözləyir. Camışlarda sağımın ardıcılıqla sağılmasının pozulması, yaxud heyvanları başqa sağıcı sağdıqda südünü nəin ki, azaldır, hətta onu sağmağa qoymur. Rəhilə süd məhsulunu artıran yemlərdən, yaşıl və şirəli yemlərin, xüsusən qarğıdalı və arpa senaşı, silosu qarğıdalı silosunun, çuğundurun bununla yanaşı qüvvəli yemlərin əhəmiyyətini qeyd edir.

Rəhilənin rekord camışları Almas-1650 nömrəli, Sülh-104 nömrəli, Vartasən-52 nömrəli, Budaq-3000 nömrəli camışları sutkada 33 litr süd verir (9,2% yağlılıq).

Rəhilə Əsədova qış dövründə camışları yemləyəndə çalışır ki, yem payında arpa, qarğıdalı silosu və senaşı, çuğundur, yüksək keyfiyyətli quru yonca otu və qüvvəli yemlər olsun. Yemlərin çeşidi nə qədər çox olduqda camışlar həm iştahla yemi yeyir, həm də çox süd verir.

Rəhilə Əsədova camışların süd məhsuldarlığı üzrə potensial imkanlarını üzə çıxarmaq üçün ovşara gətirilməsinə çox fikir verir. O, bu yolla gündəlik sağımı 4-6 litr olan camışların südünü 8-12 litrə, 8-10 litr süd verənlərin isə 17-19 litrə qaldırmağa müvəffəq olmuşdur.

Gənc sağıcı Rəhilə həvəyə gələn camışların mayalanması və vaxtında döllənməsi üçün bütün imkanlardan istifadə edir. Onların mayalanmasına və döllənməsinə nail olur. Bunun nəticəsində Rəhilənin camışlarından qısır qalanı olmamış və hər camışdan ildə bir sağlam balaq alıb böyütmüşdür. R. Əsədova doğulan balaqların qayğı ilə bəslənməsinə və normal böyüməsinə fikir verir. Balaqları ağız südü ilə mayalayır, 10-günlüyündən ot yeməyə və 20 günlüyündən qüvvəli yemlər (arpa unu və yarması) yeməyə öyrədir. Rəhilə hər gün camışları nəvazişlə oxşayır, yemləyir, qayğı göstərir. Camışlar da cavabsız qalmırlar. Nəvazişə nəvazişlə cavab verir, sağıcı ilə mehriban davranırlar. Camışlar ən mehriban heyvan sayılır. Süd dövründə balaqlar xüsusi qayğı ilə yemlənilir bəslənir.

Gənc sağıcı Rəhilə südünü qurutmuş camışların düzgün yemlənməsinə, on-

ların kökəlməsinə nail olmaq üçün onları heç də sağılan camışlardan ayırmır. Yazda və yayda camışlar sovxozun ucsuz-bucaqsız otlaqlarında bol yaşıl yemdən maksimum istifadə edir. Xüsusən də yay aylarında camışların sulanması üçün örüşün hər yerinə su arxı çəkilmiş, camışların günorta istirahəti üçün göllər hazırlanmışdır.

Bu tədbir camışlara əlavə yem vermədən həm yüksək süd, ət məhsulu almağa, həm də məhsulun maya dəyəri planda nəzərdə tutulduğundan xeyli ucuz başa gəlir. Sovxozda 1966-cı ildə hər sentner südün maya dəyəri 19 manat 65 qəpik plana qarşı 17 manat 35 qəpiyə, ətin diri çəkiddə hər sentneri 64 manat 48 qəpik plana qarşı 43 manat 93 qəpiyə başa gəlmişdir. Sovxozun 1966-cı ildə camışçılıq üzrə 292 min manat gəliri olmuşdur. O, cümlədən dövlətə süd satışından 103,4 min manat, ət satışından 188,5 min manat olmaqla 208 min manat xalis gəlir, əldə edilmişdir. Bu göstəriciyə görə, "M.V.Qasımov" sovxozu CCRİ-də birinci yeri tutdu.

Sovxozda əməyin düzgün təşkil edilməsi və daxili imkanlardan hərtərəfli istifadə olunması nəticəsində planda nəzərdə tutulduğundan hər baş camışın saxlanmasına sərf olan xərcləri xeyli azaltmışlar. Belə ki, bir baş ana camışın saxlanması üçün planda nəzərdə tutulduğundan 29 manat, cavanlarda isə hər başa 40 manat 69 qəpik az xərclənmiş və məhsulun maya dəyərinin ucuz başa gəlməsinə səbəb olmuşdur.

Payız və qış aylarında camışlar pəyə düşərgə şəraitində saxlanılır. Fermada çox zəhmət tələb edən işlər mexanikləşdirilmiş, tövlələrdə avtomat suvarma qurğusu qoyulmuş, yemin və peyinin daşınması üçün asma yollardan istifadə edilir. Qış dövründə gündə hər camışa 12-14 kiloqram yaxşı keyfiyyətli yonca otu, 4-6 kiloqram küləş, şeluxa, 2-3 kiloqram qüvvəli yem və 20-25 kiloqram senaj və silos verilir. Camışların axurunda daim daş düz olmasını təmin edirlər.

Sovxozun qabaqcıl sağıcısı Rəhilə Əsədovanın əməyi dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, Lenin ordeni ilə təltif edilmişdir. R.Əsədova orta məktəbi qurtarıb sağıcılığa gələn rəfiqələrinə öz sənətini söylə öyrədir. Rəhilə Əsədovanın təşəbbüsünə qoşulan qızlar sovxozda az deyildir. Onlardan Gülsara Kərimova, Zəmfira Fərəcova, İstəgül Əliyeva, Gülsurə Əzizova, Tura Ağayeva və başqalarının adını sovxozda iftixarla çəkirlər. Bu gənc qızların hər birinə 20 baş camış təhkim edilmiş və hər camışdan bir bala və 3500 kiloqram süd sağmaq uğrunda söylə mübarizə edirlər.

Gənc sağıcı R.Əsədova 1966-cı ilə yekun vurmuş, 1967-ci ildə hər camışdan 3500 kiloqram süd sağmağı və bir balaq böyütməyi öhtəsinə götürmüşdür. O, bu ilin 8 ayı ərzində illik süd sağımı planını artıqlaması ilə yerinə yetirərək, öhdəçilik hesabına işləyir. O, özünə əmindir ki, vətənimizin yarım əsrlik yubiley ilində öhdəçiliyi də artıqlaması ilə yerinə yetirəcək.

(Əlyazma məqalə 1967-ci il arxivindən götürülmüşdür.)